

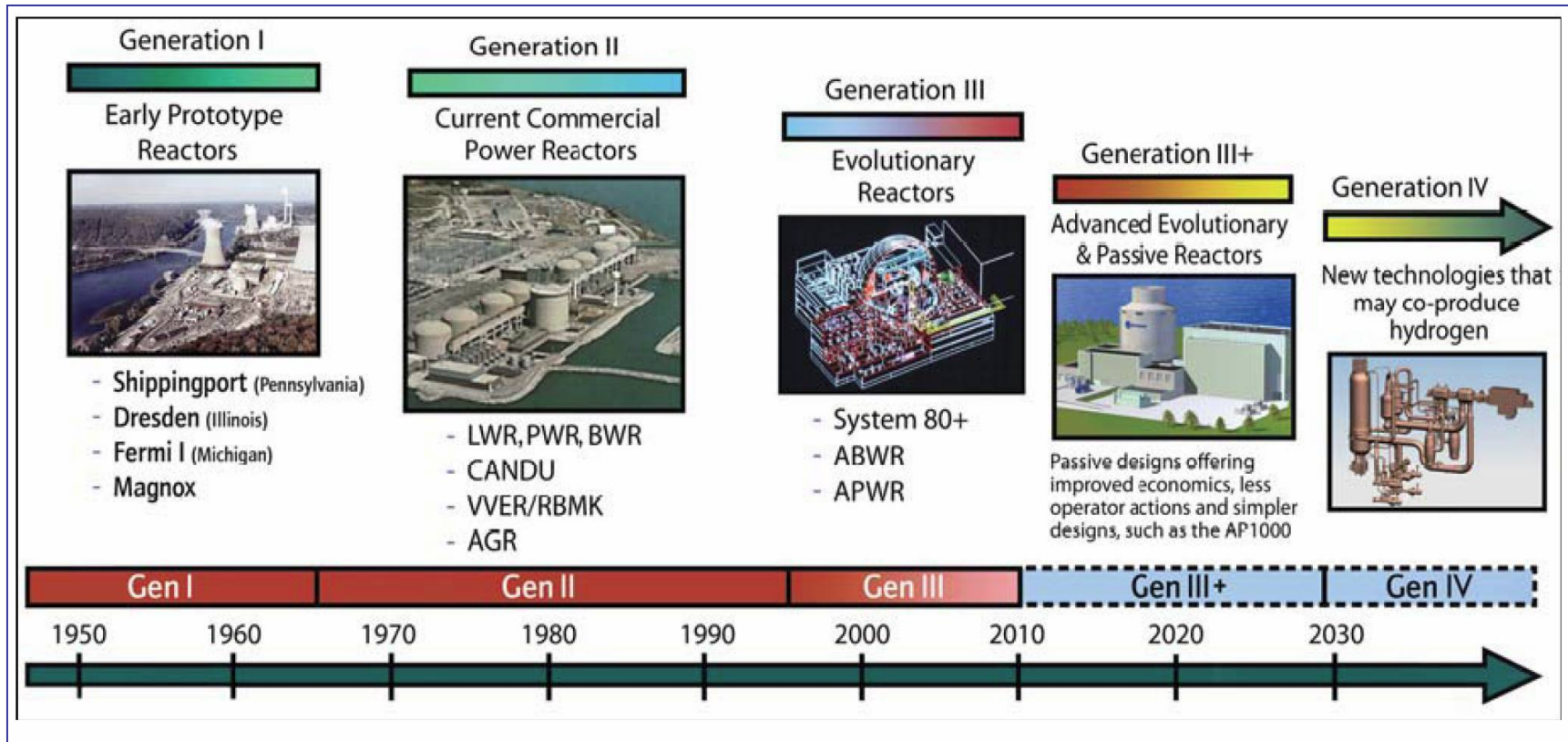
Spasí nás nové generace reaktorů?

Dalibor Stráský

Praha, 28.4.2009

Vývoj jaderné energetiky

Generation IV - program US Department of Energy iniciován v r. 1999

Výběr reaktorových systémů IV. generace

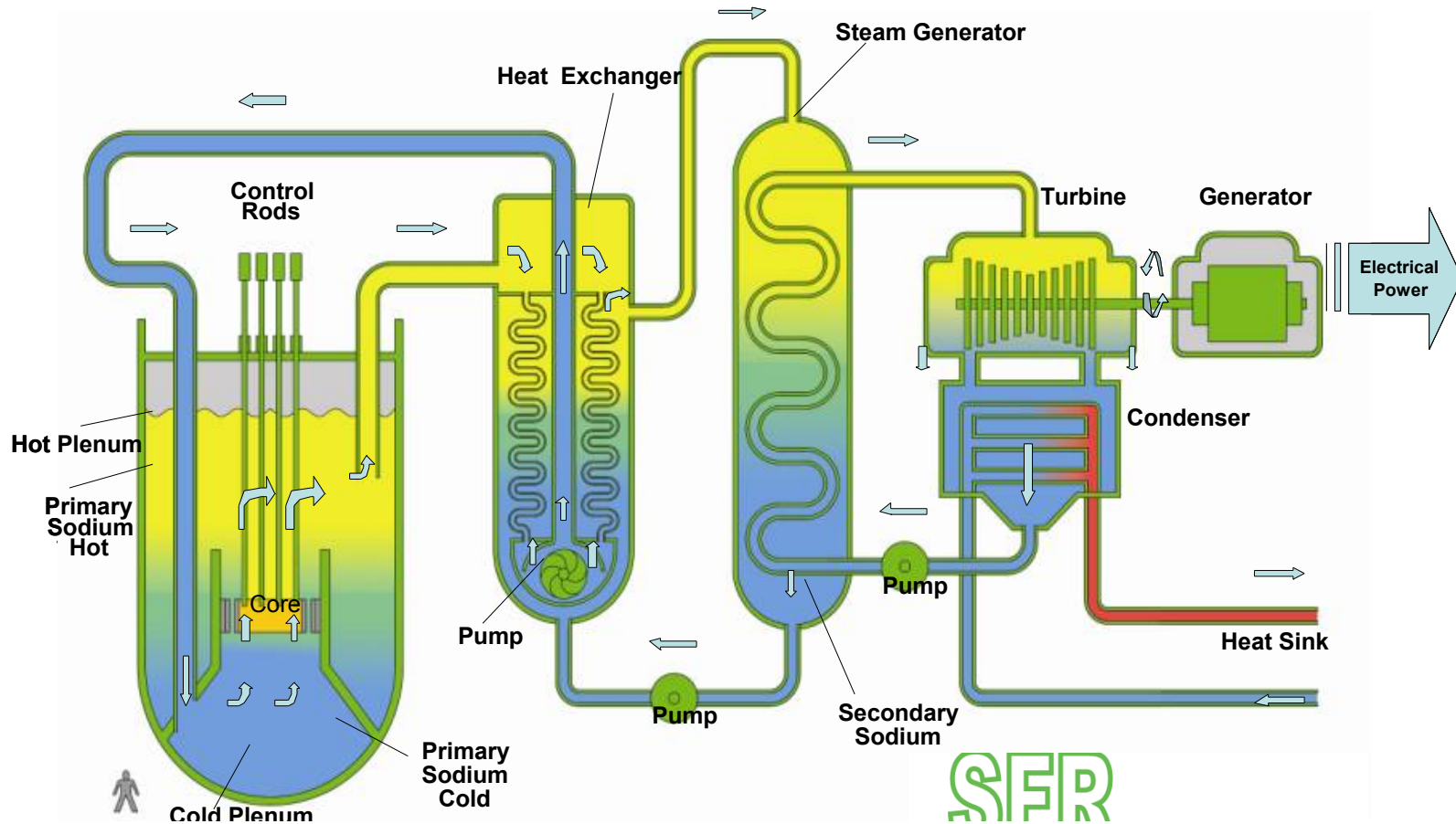
- ✓ Celkem hodnoceny 124 projekty
- ✓ Kritéria :
  1. bezpečnost a spolehlivost,
  2. hospodárnost,
  3. odolnost proti šíření jaderných zbraní,
  4. fyzická ochrana,
  5. udržitelnost.

Výsledný návrh šesti reaktorových systémů

1. **GFR - Rychlý reaktor chlazený plynem (Gas-Cooled Fast Reactor System)**
2. **LFR - Rychlý reaktor chlazený olovem (Lead-Cooled Fast Reactor System)**
3. **MSR - Reaktor chlazený roztavenou solí (Molten Salt Reactor System)**
4. **SFR - Rychlý reaktor chlazený sodíkem (Sodium-Cooled Fast Reactor System)**
5. **SCWR - Reaktor chlazený vodou s nadkritickým cyklem (Supercritical-Water-Cooled Reactor System)**
6. **VHTR - Reaktor s velmi vysokými teplotami (Very-High-Temperature Reactor System)**

(pořadí neodráží prioritu zvolených koncepcí)

Rychlý reaktor chlazený sodíkem

Pracovní teplota 550°C

Varianta s výkonem 150 - 600 MW_e - palivo kovové U, Pu

Varianta s výkonem 500 - 1500 MW_e - palivo ve formě oxidů U a Pu

Rychlý reaktor chlazený sodíkem

- průkaz pasivní bezpečnosti
- redukce nákladů
- vývoj pyroprocesu pro větší zařízení a demonstrace zhodnocení aktinidů
- postupy inspekcí a oprav v prostředí s tekutým sodíkem

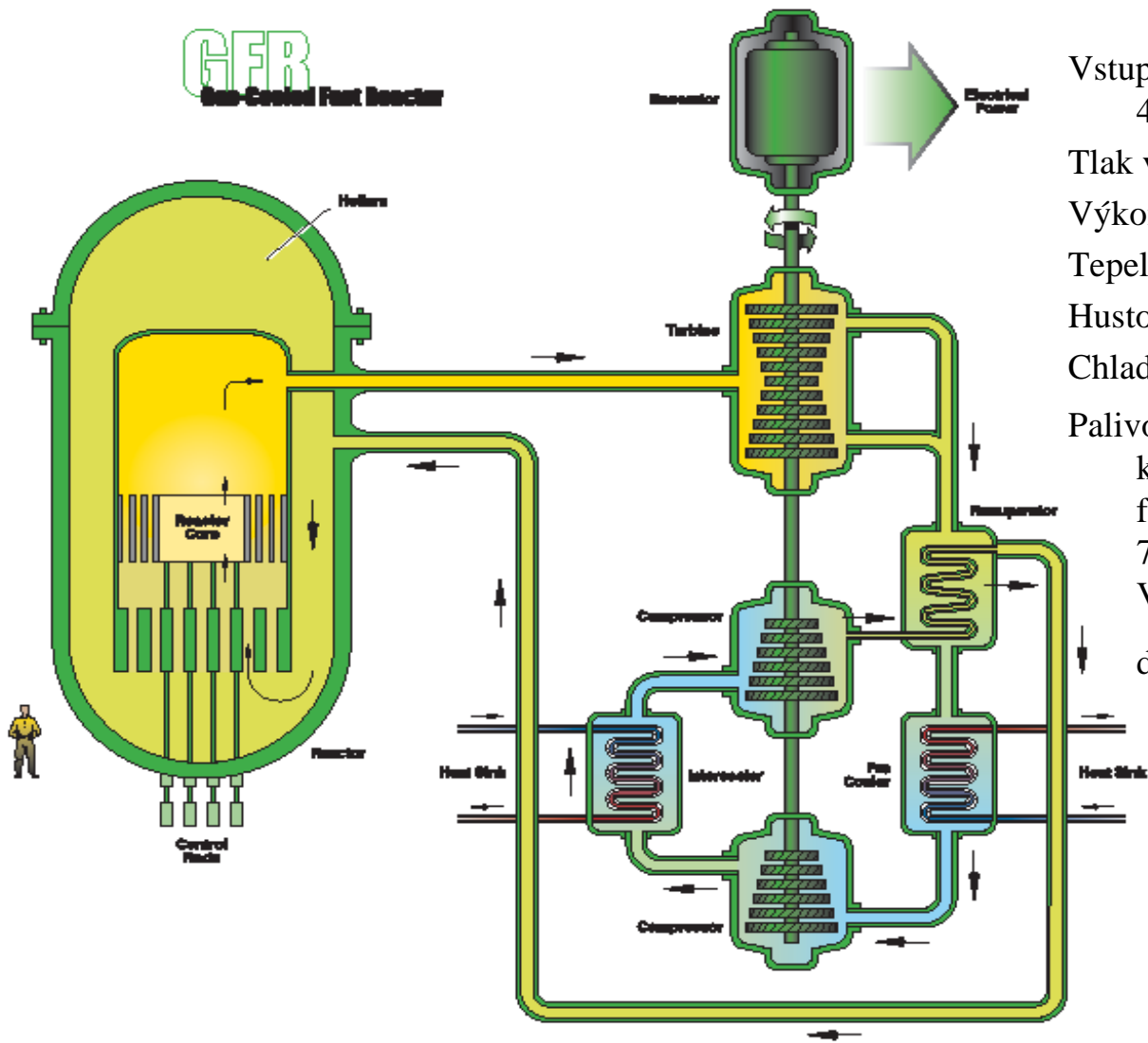

Rychlý reaktor chlazený olovem

- vyvinutí nitridového paliva, které bude kompatibilní s materiálem pokrytí
- konstrukční materiály odolné vůči vysokým teplotám
- přijatelnost olova pro životní prostředí
- konstrukce a dimenze aktivní zóny
- sekundární okruh s nadkritickým parním oběhem
- hospodárnost, zejména s ohledem na modulární koncepci
- palivový řetězec, zejména výroba paliva při použití transuranů

Rychlý reaktor chlazený plynem

CFR
Gas-Cooled Fast Reactor

Vstupní\výstupní teplota chladiva
490°C\ 870°C

Tlak v primárním okruhu 9 MPa

Výkon 600 MW (variantně 1100 MWe)

Tepelná účinnost až 50%

Hustota výkonu 100 MW/m

Chladivo - helium

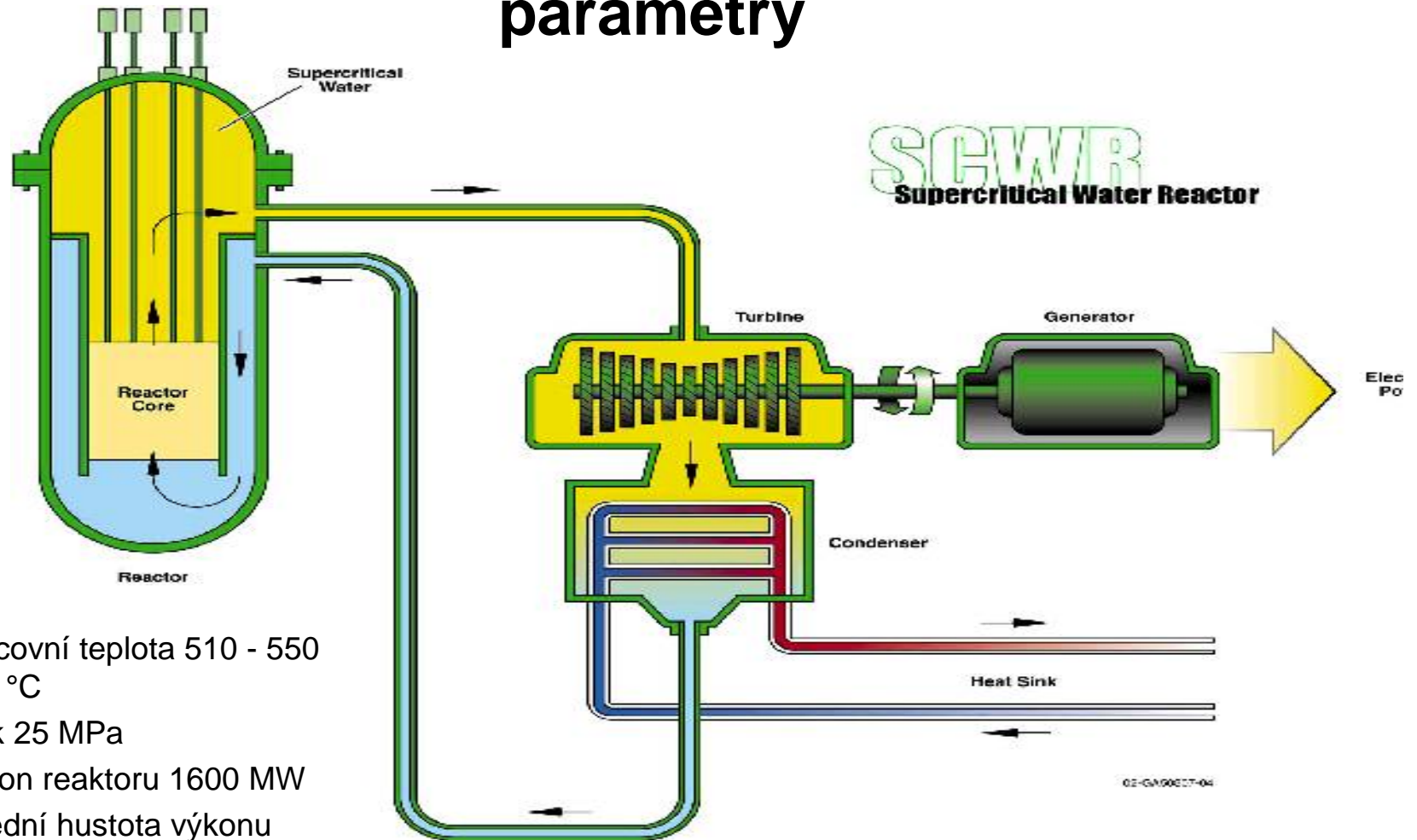
Palivo - keramické mikročástice a keramické kompozity z U a Pu ve formě kuliček (UPuC/SiC – 70%/30% s podílem Pu asi 20%). Variantně směs karbidů a dusíkatých sloučenin aktinidů.

Rychlý reaktor chlazený plynem

Největší technické výzvy představuje palivo, palivový řetězec a bezpečnostní systémy. K nejdůležitějším cílům vývoje patří :

- forma paliva pro spektrum rychlých neutronů
- design aktivní zóny se spektrem neutronů pro vysoký koeficient konverze, avšak bez separátních množivých zón
- bezpečnostní systémy včetně systému odvodu zbytkového tepla při zohlednění výrazně vyšší hustoty výkonu (100 MW/m²) a zmenšené tepelné setrvačnosti
- palivový řetězec s kompaktním přepracováním na místě
- vyvinutí materiálů odolných vůči vysoce energetickému toku neutronů za podmínek vysoké teploty
- vyvinutí vysoce výkonné heliové turbíny pro efektivní výrobu elektřiny
- vyvinutí technologií pro vyvedení technologického tepla při využití jaderného vysokopotenciálního tepla

Reaktor chlazený vodou s nadkritickými parametry

Pracovní teplota 510 - 550 °C

Tlak 25 MPa

Výkon reaktoru 1600 MW

Střední hustota výkonu

100 MW/m

Tepelná účinnost 44,8 %

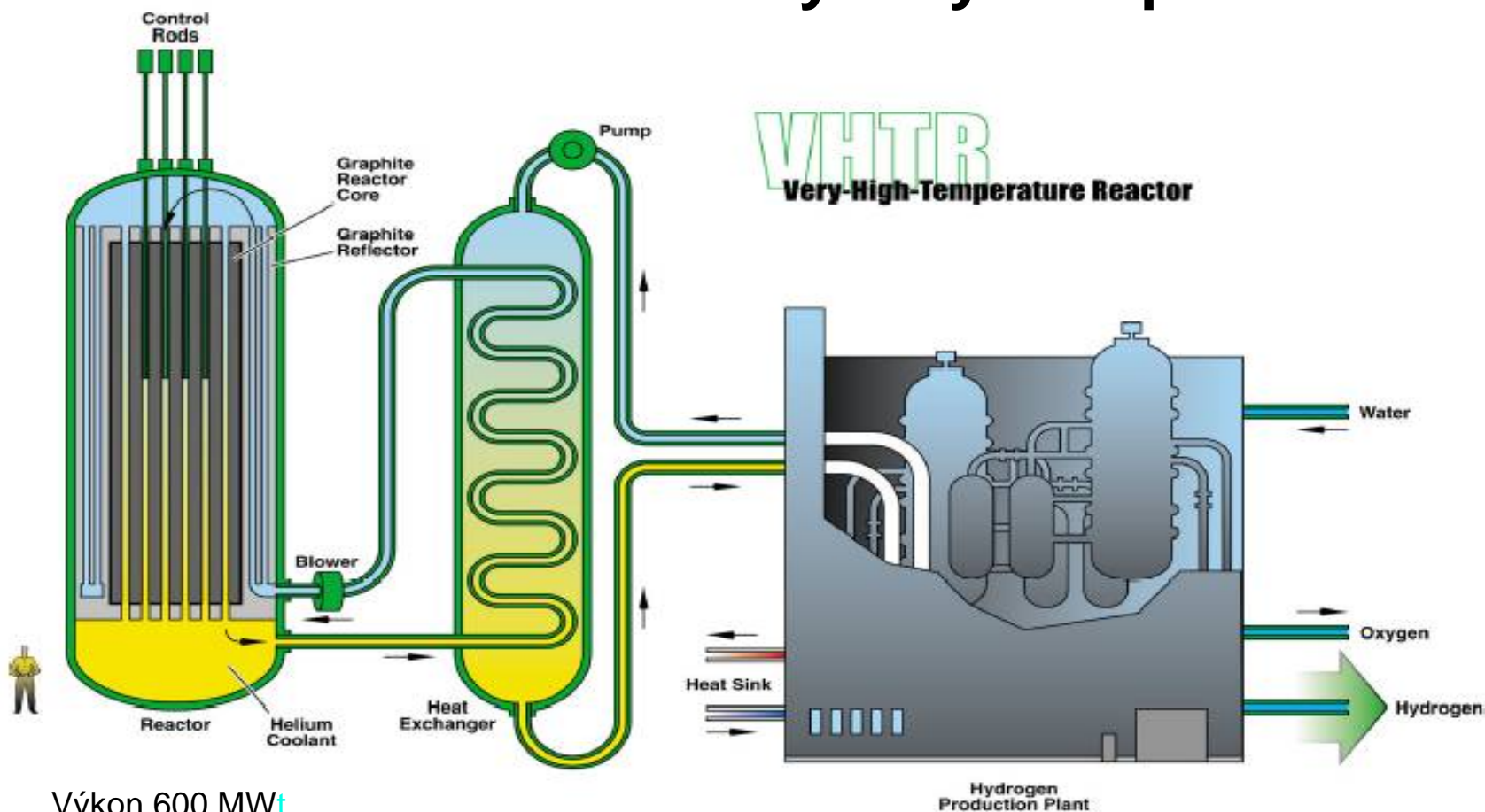
02-GA90037-04

Reaktor chlazený vodou s nadkritickými parametry

Problémové okruhy:

- materiály, zejména materiál pokrytí paliva, s ohledem na korozi, korozní praskání pod napětím, mez kluzu a křehnutí,
- bezpečnost při poruchách, zejména s ohledem na menší inventář vody ve srovnání s konvenčními lehkovodními reaktory,
- konstrukční realizovatelnost koncepce.

Reaktor s velmi vysokými teplotami

Výkon 600 MW_t

Hustota výkonu 6 – 10 MW/m

Pracovní teplota 1000°C

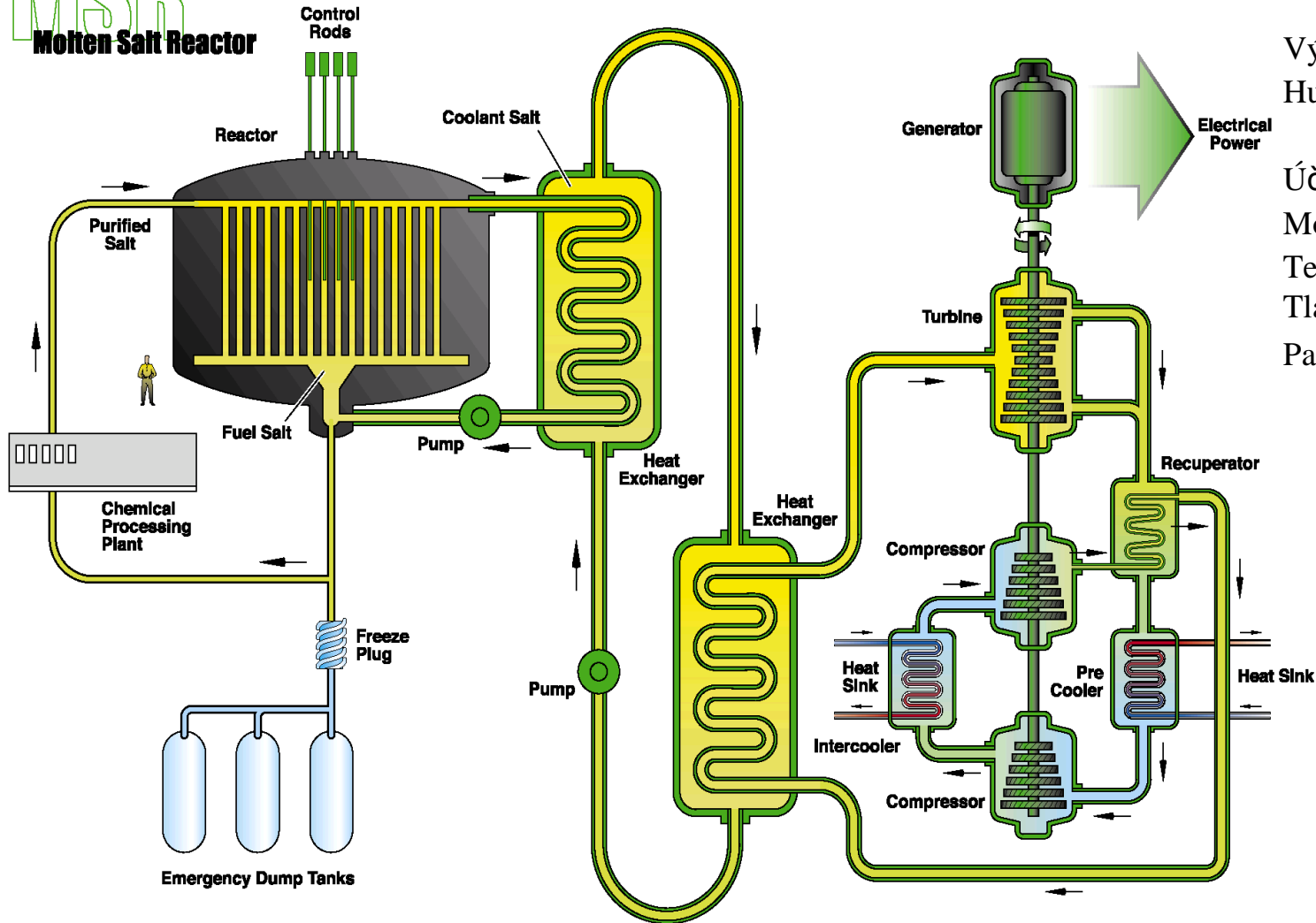
Palivo ve formě potahovaných (ZrC) částic umístěných v loži

Reaktor s velmi vysokými teplotami

- Musejí být vyvinuty nové materiály a palivo tak, aby
  - byl realizovatelný nárůst teploty vystupující z aktivní zóny na 850 – 1000°C nebo ještě výše,
  - se počítalo s tím, že maximální teplota paliva při poruchách může dosáhnout 1800°C
  - maximální vyhoření dosáhlo hodnoty 150 – 200 GWd/tU
  - se odstranily výkonové a teplotní špičky v aktivní zóně, podobně horké oblasti v hélíu.
- K výrobě vodíku je zapotřebí vyvinutí vysoce legovaných a povrchových materiálů pro vysoké teploty, které odolávají korozivním plynům jako je vodík, CO a metan.
- Výzvou je též modulové provedení reaktoru a systém vyvedení tepla.
- Vyvinuta musí být i vysokoteplotní heliová turbína.

Reaktor chlazený roztavenou solí

MSR
Molten Salt Reactor

Výkon 1000 MW

Hustota výkonu

22 MW/m

Účinnost 44 – 50%

Moderátor - grafit

Teplota 700 – 800°C

Tlak < 0,5 MPa

Palivo v keramické formě v grafitové matici. Variantně obsaženo v solích ve formě UF₄ nebo ThF₄

Reaktor chlazený roztavenou solí

- chemie taveniny solí,
- rozpustnost lanthanidů v palivu,
- snášlivost ozářené taveniny solí s konstrukčními materiály a grafitem,
- hromadění kovů ve výměnících tepla
- vývoj paliva, určení účinných průřezů (neutronová fyzika) a kvalifikaci vhodných tavenin solí,
- výzkum korozního chování použitých materiálů a jejich křehnutí,
- vyvinutí technologie k separaci tritia,
- regulace složení směsi solí a její čištění,
- zlepšení a testování stability grafitu,
- konstrukce

Bezpečnost a spolehlivost

Protože ani u IV. generace reaktorů **nebude možné vyloučit možnost havárií**, zkoumá se bezpečnost ve třech skupinách:

- události, které se mohou vyskytnout více méně často a které se musejí zvažovat kvůli bezpečnosti provozního personálu a spolehlivosti a dostupnosti zařízení,
- události, které lze očekávat vzácně, které ale mohou vést k velkým škodám na zařízení a k uvolnění radionuklidů do kontejnmentu,
- události s velmi nízkou pravděpodobností výskytu, které mohou vést ke zničení aktivní zóny reaktoru a kvůli kterým se musejí uvažovat ochranná opatření mimo areál zařízení.

Zkoumání **prvních dvou skupin je při dnešním stavu vývoje možné jen sotva**. Výzkum se proto omezuje na sestavení vhodné metodiky, která by umožnila získat porovnatelné výsledky pro bezpečnost jednotlivých systémů. Např. ohledně **posouzení pasivních bezpečnostních systémů dnes neexistuje žádný konsensus**.

- Některé systémy IV. generace mají být vybaveny zásadně jiným bezpečnostním systémem. Následkem toho se musejí podstatně odlišovat od dnešního stavu i postupy schvalovacího řízení. Je proto třeba vypracovat postup schvalování těchto systémů.

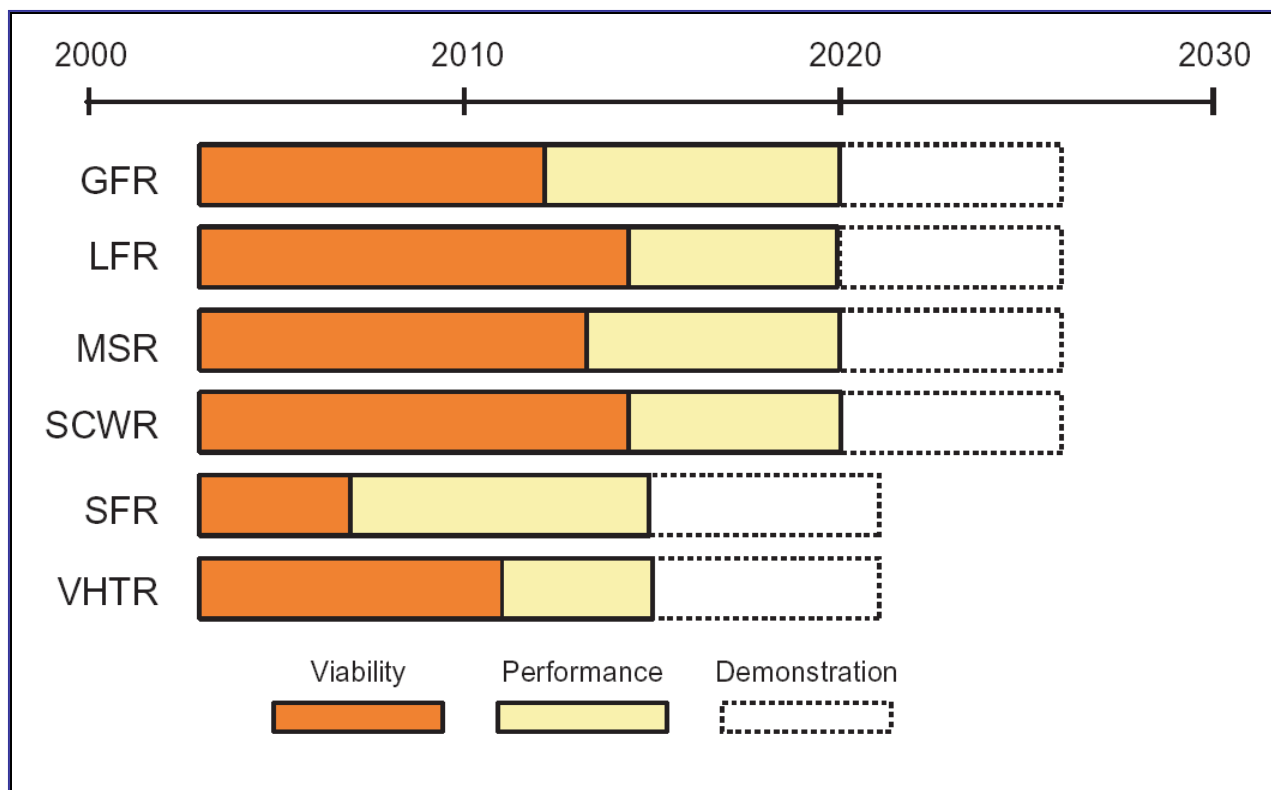
Hospodárnost

Inovativní systémy vyžadují zvláštní postupy pro posouzení jejich hospodárnosti, neboť jejich komponenty se podstatně odlišují od komponent dnešních reaktorových systémů, takže nelze používat údaje získané zkušenostmi.

Protože v úvahu přicházejí i nekonvenční jaderná paliva, je třeba zahrnout vedle nákladů na stavbu zařízení i náklady celého palivového řetězce.

Vyvinout je proto třeba příslušné výpočetní metody.

Časový horizont realizace

(Žežula, L.: Výzkum a vývoj nových jaderných technologií, ÚJVŘež, Praha, prosinec 2008)

VERSUS

Nasazení reaktorů IV. generace - záležitost přelomu století

(Heřmanský, B. in verb, referát Vývojové trendy v jaderné energetice, Senát Parlamentu České republiky, 20.5.2008)

Závěrečné poznámky

- přes poměrně dlouhou dobu výzkumu (např. MSR již od 60. let) případně přes jisté pokusy s komerčním využitím (rychlé reaktory) není dosud k dispozici ani ujasněná představa o konkrétním provedení. Šest typů reaktorů vybraných pro další sledování tak představuje spíše šest okruhů různých plánů
- Tato neurčitost má za následek nemožnost otevřít k řešení další okruhy otázek (např. bezpečnost a ekonomiku). Lze očekávat, že ty přinesou nutnost přehodnocení některých přístupů.